

PROCEEDING

พะเยาวิจัย

PHAYAO RESEARCH
CONFERENCE

24-25 มกราคม 2562
ณ มหาวิทยาลัยพะเยา จังหวัดพะเยา

8

ISBN: 978-616-7820-81-1

สารจากนายกสภามหาวิทยาลัยพะเยา ศาสตราจารย์เกียรติคุณ คุณหญิงไขศรี ศรีอรุณ

มหาวิทยาลัยพะเยามีนโยบายส่งเสริมการวิจัยในทุกด้าน โดยให้ความสำคัญทั้งการวิจัยพื้นฐาน และการวิจัยประยุกต์ในสาขาต่าง ๆ ที่มีการเรียนการสอนใน 15 คณะวิชา และ 3 วิทยาลัย ในปี 2561 ที่ผ่านมามีโครงการวิจัยเกือบ 300 โครงการ งบประมาณวิจัยประมาณ 170 ล้านบาท และมีงานวิจัยเป็นจำนวนมากได้รับการตีพิมพ์ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ อย่างไรก็ตามงานประชุมวิชาการพะเยาวิจัย ที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี และครั้งนี้ก็เป็นครั้งที่ 8 ก็เป็นหนึ่งในกลไกการพัฒนาความเข้มแข็งทางด้านการวิจัยที่ต่อเนื่องอย่างเป็นรูปธรรม

ในยุคที่เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวัน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก และเช่นเดียวกันกับวงการการศึกษา สถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวสู่รูปแบบการเรียนการสอนสมัยใหม่ การจัดการประชุมทางวิชาการพะเยาวิจัยครั้งที่ 8 “Education Disruption” มีความคาดหวังว่าจะเป็นส่วนหนึ่งที่ร่วมกระตุ้นและผลักดันให้สถาบันอุดมศึกษาเกิดการสร้างนวัตกรรมด้านการศึกษาให้เกิดขึ้นกับประเทศอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น มหาวิทยาลัยพะเยาหวังว่า เวทีทางวิชาการที่จัดขึ้นในครั้งนี้จะประสบความสำเร็จเหมือนครั้งก่อน ๆ ที่เคยจัดมา กล่าวคือ มีอาจารย์ นักวิจัย นิสิต และนักศึกษาจำนวนมากมานำเสนอผลงานวิจัย และผลงานการศึกษาค้นคว้าที่หลากหลาย ซึ่งมหาวิทยาลัยพะเยาหวังว่าผลงานเหล่านั้น จะสามารถสร้างนวัตกรรมที่นำไปสู่การสานปณิธานของมหาวิทยาลัยที่ว่า “ปัญญาเพื่อความเข้มแข็งของชุมชน” และการพัฒนาประเทศ

ขอขอบคุณคณะทำงานจัดการประชุมของมหาวิทยาลัยพะเยาทุกคน ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความสนใจมาร่วมเสนอผลงานวิจัยในการจัดการประชุมที่มหาวิทยาลัยพะเยาจัดขึ้นในครั้งนี้

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ คุณหญิงไขศรี ศรีอรุณ
นายกสภามหาวิทยาลัยพะเยา

สารจากอธิการบดีมหาวิทยาลัยพะเยา รองศาสตราจารย์ ดร.สุภกร พงศบางโพธิ์

มหาวิทยาลัยพะเยาตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างความรู้ และนำความรู้ไปพัฒนาชุมชนทั้งเชิงพื้นที่และเชิงประเด็น โดยหวังเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี ดังปณิธานของมหาวิทยาลัย “ปัญญาเพื่อความเข้มแข็งของชุมชน” เพื่อเป็นการขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายดังกล่าว มหาวิทยาลัยจึงได้จัดให้มีการประชุมวิชาการ “พะเยาวิจัย” ขึ้นอย่างต่อเนื่องซึ่งจะเป็นเวทีให้กับคณาจารย์ นักวิจัย บุคลากร นิสิตและนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ทั้งภายในและภายนอกสถาบัน ได้ร่วมเรียนรู้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เผยแพร่ผลงานทางวิชาการสู่สาธารณะ ซึ่งจะเป็นการกระตุ้นให้นักวิจัยผลิตผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ สร้างองค์ความรู้และนวัตกรรม ตลอดจนประยุกต์ใช้ผลงานให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนและสังคมต่อไป

งานประชุมวิชาการพะเยาวิจัย ครั้งที่ 8 จัดขึ้นภายใต้หัวข้อ “Education Disruption” ซึ่งเป็นประเด็นที่พุดถึงกันอย่างแพร่หลายในวงการการศึกษา จำเป็นอย่างยิ่งที่สถาบันอุดมศึกษาต้องตระหนัก เรียนรู้และพร้อมแก้ปัญหา ดังกล่าว จึงจัดให้มีการปาฐกถาพิเศษในหัวข้อ “University Survival in Disruptive Education Era” โดยได้รับเกียรติจากศาสตราจารย์ ดร.พดุงศักดิ์ รัตนเดโช วิทยากรพิเศษจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่เปี่ยมไปด้วยความรู้ความสามารถทั้งทางด้านการบริหาร และเป็นที่รู้จักกันดีในแวดวงวิชาการ มาบรรยาย จุดประกายแนวคิด แสวงหาแนวทางที่เหมาะสมเพื่อการปรับบทบาทและพัฒนาโลก ของสถาบันอุดมศึกษาให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

มหาวิทยาลัยพะเยา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าการประชุมวิชาการครั้งนี้ จะเป็นเครื่องมือในการสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนานักวิจัยของมหาวิทยาลัยพะเยาและนักวิจัยของประเทศ ให้สามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ไปช่วยส่งเสริมพัฒนาและแก้ปัญหาให้กับชุมชนและสังคม เพื่อความยั่งยืนของประเทศชาติต่อไป ขอขอบคุณวิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร คณาจารย์ บุคลากร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านเป็นอย่างสูง ที่ให้การสนับสนุนการประชุมวิชาการ “พะเยาวิจัย” ด้วยดีตลอดมา

รองศาสตราจารย์ ดร.สุภกร พงศบางโพธิ์

อธิการบดีมหาวิทยาลัยพะเยา

คำนำ

มหาวิทยาลัยพะเยาได้จัดการประชุมวิชาการพะเยาวิจัยอย่างต่อเนื่อง ซึ่งครั้งนี้เป็นปีที่ 8 โดยจัดขึ้นในวันที่ 24-25 มกราคม 2562 ณ หอประชุมพญางำเมือง มหาวิทยาลัยพะเยา ภายใต้หัวข้อ “Education Disruption” ภายในงานประกอบไปด้วยกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย อาทิ การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของดีจังหวัดพะเยา การจัดแสดงนิทรรศการจากหน่วยงานทั้งภายในและภายนอก รวมไปถึงกิจกรรมทางวิชาการที่น่าสนใจอีกหลายส่วน ซึ่งการจัดงานได้เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และส่งเสริมบรรยากาศด้านวิชาการ โดยหวังว่าจะช่วยพัฒนาองค์ความรู้ศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนสังคม นอกเหนือจากนี้ยังจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนานักวิจัยของมหาวิทยาลัยพะเยา และนักวิจัยของประเทศให้สามารถนำความรู้ และประสบการณ์ที่เกิดจากแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปช่วยส่งเสริมพัฒนา และแก้ปัญหาให้กับชุมชนและสังคม เพื่อความยั่งยืนของประเทศชาติต่อไป

ในเอกสารฉบับนี้ประกอบไปด้วย รายงานสืบเนื่องจากการประชุมทางวิชาการระดับชาติ ที่ในงานประชุมทางวิชาการพะเยาวิจัย ครั้งที่ 8 รวมจำนวนทั้งสิ้น 251 ผลงาน ซึ่งได้แบ่งกลุ่มการนำเสนอผลงาน ออกเป็น 3 กลุ่มสาขา คือ กลุ่มการวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ กลุ่มการวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กลุ่มการวิจัยและมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยมีการนำเสนอผลงานทั้งในรูปแบบ Poster Presentation และ Oral Presentation ดังนี้

ประเภท Poster Presentation	จำนวน	83	ผลงาน
กลุ่มการวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ	จำนวน	12	ผลงาน
กลุ่มการวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	จำนวน	42	ผลงาน
กลุ่มการวิจัยมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	จำนวน	29	ผลงาน
ประเภท Oral Presentation	จำนวน	168	ผลงาน
กลุ่มการวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ	จำนวน	10	ผลงาน
กลุ่มการวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	จำนวน	46	ผลงาน
กลุ่มการวิจัยมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	จำนวน	112	ผลงาน

คณะกรรมการดำเนินงานการประชุมวิชาการ ฯ ขอขอบพระคุณ คณะที่ปรึกษา คณะกรรมการอำนวยการ ฯ คณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ วิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยที่ให้เกียรติและสละเวลาในการพิจารณาบทความ เข้าร่วมการวิพากษ์ผลงาน และให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้นำเสนอทุกท่าน รวมไปถึงผู้เข้าร่วมงานทุกท่าน ที่มีส่วนทำให้งานสำเร็จลุล่วงด้วยดี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า องค์ความรู้จากการประชุมวิชาการ ฯ ครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ ชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป

คณะกรรมการดำเนินงาน
มีนาคม 2562

สารบัญ (ต่อ)

กลุ่มการวิจัยมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การนำเสนอแบบ Oral Presentation (ต่อ)

HU – 091	บทบาทของฝ่ายปกครองในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชน โดย มาริสา แยมเจริญ	2586
HU – 092	กฎหมายลิขสิทธิ์และมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์จากการใช้งานวรรณกรรมในสถาบันการศึกษา : ศึกษากรณีมหาวิทยาลัยพะเยา โดย กฤติยาภรณ์ วงศ์ขัน	2602
HU – 093	มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับระบบการจัดการขยะมูลฝอยของร้านอาหารบริเวณกว๊านพะเยา โดย ธิรวรรณ กลางณรงค์	2618
HU – 094	หลักการรอกการลงโทษ : ศึกษากรณีแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 (3) โดย สุพัตรา คำหอม	2628
HU – 095	สิทธิในการเข้าถึงการทำงานของเด็กตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 โดย อัจฉรี สุริคำ และไพรัช ชีระชัยมทิทธิ	2641
HU – 096	ปัญหาการบูรณาการกฎหมายในการจัดการกว๊านพะเยา โดย สมเกียรติ แสงแก้ว และไพรัช ชีระชัยมทิทธิ	2452
HU – 097	ปัญหาและมาตรการทางกฎหมายในการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ติดยาเสพติด : กรณีศึกษาในพื้นที่ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย โดย ธีรัตน์ อิทธิพลลักษณ์ และ วิมลรดา ศิริชัยวารวณ	2666
HU – 098	การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสัมผัสวิถีชีวิตภูมิปัญญาเครื่องปั้นดินเผาหมู่บ้านเหมืองงู โดย เก็จวลี ศรีจันทร์ ชาญญา สุวรรณเสรีรักษ์	2680
HU – 099	การจัดการโลจิสติกส์เพื่อการท่องเที่ยว : จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดย กรองทอง ทิพย์โคกสูง	2695
HU – 0100	การสื่อความหมายข้อมูลการท่องเที่ยวทางน้ำรอบเกาะเมืองอยุธยา โดย ธนภูมิ ปองเสงี่ยม	2703
HU – 0101	อัตลักษณ์ชุมชน: แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลสวนขัน จังหวัดนครศรีธรรมราช โดย ชวัลรัตน์ ศรีนวลปาน บำรุง ศรีนวลปาน พัชรี สุเมโฑกุล และชัชวาลย์ รัตนพันธ์	2720
HU – 0102	แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนวอแก้ว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง โดย พิมพ์พิศา จันทร์มณี	2735
HU – 0103	แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านท่าคันโท ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดย รัตนา บุญเลิศ	2746
HU – 0104	วิเคราะห์และเสนอเส้นทางที่เหมาะสม สำหรับนักท่องเที่ยวจักรยานเมืองชายแดน ในเขตล้านนาตะวันออก โดย ลิลลาลี ศิริวิไลเสศอนันต์	2758
HU – 0105	ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวและศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนภูโหลนดอน จังหวัดสตูล โดย เก็ดดา บุญปราการ เจตน์สฤกษ์ สังข์พันธ์ สุณีย์ บุญกำเนิด ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์ พรพันธ์ เขมคุณาศัย พรไทย ศิริสาธิตกิจ นันทรัฐ สุริโย และนันทิยาวัฒน์ สุริโย	2771
HU – 0107	การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับแหล่งชุมชนวัฒนธรรมรอบกว๊านพะเยา โดย ประกอบศิริ ภักดีพิณีจ และพิศาล แก้วอยู่	2793
HU – 0108	กลองปู่จาเมืองภูมามยาว โดย รัตนะ ตาแปง	2807
HU – 0109	ปฏิบัติการทางวัฒนธรรมในการพิทักษ์อาหารของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโปรี บ้านบ้องตี้ล่าง ตำบลบ้องตี้ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี โดย นพรัตน์ ไชยชนะ และพลวัต วุฒิประจักษ์	2824
HU – 0110	การศึกษาและพัฒนากำหนดผ้าฝ้ายทอมือ มาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ กรณีศึกษา: กลุ่มหมู่บ้านผ้าฝ้ายทอมือบ้านดอนหลวง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน โดย กิตติพงษ์ เกียรติวิภาค	2843
HU – 0111	การจัดการองค์ความรู้เทคนิคการออกแบบลวดลายบนผลิตภัณฑ์ชุมชนภายใต้โครงการวิจัยเพื่อชุมชนสังคม โดย ดวงรัก รัตนพันธ์	2866

**อัตลักษณ์ชุมชน: แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลสวนขัน
จังหวัดนครศรีธรรมราช**

**Identity of Community: a guideline to promoting Community – Based Tourism
Tambon Sawnkhan, Nakhon Sri Thammarat province**

ชวัลรัตน์ ศรีนวลปาน^{1*} บำรุง ศรีนวลปาน¹ พัชรี สุเมธกุล¹ และชัชวาลย์ รัตนพันธุ์¹
Chawanrat Srinounpan^{1*}, Bamrung Srinounpan¹, Patcharee Sumethokul¹ and
Chatchawan Rattanapan¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาถึงอัตลักษณ์ชุมชนและการจัดการท่องเที่ยวชุมชน และ 2) เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านการสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน ตำบลสวนขัน อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาถึงอัตลักษณ์ชุมชน การหาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านอัตลักษณ์ชุมชน โดยผลการวิจัยพบว่า ชุมชนตำบลสวนขันมีอัตลักษณ์ชุมชนทั้งทางด้านประวัติศาสตร์คือชื่อสวนขัน จากการมีต้นขันทองจำนวนมาก ดอกขันทองเป็นดอกไม้ประจำตำบลสวนขัน ด้านวิถีชีวิตคือเป็นชุมชนที่มีอาชีพเลี้ยงผึ้งโพรง และทำสวนผลไม้แบบผสมผสานหรือสวนสมรม ด้านวัฒนธรรมประเพณีและความเชื่อคือตำบลสวนขันมีพ่อท่านคล้ายวาจาสิทธิ์เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของท่าน ด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาศัยปัจจัยที่สำคัญ 3 ด้านในการจัดการท่องเที่ยว คือ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดการกิจกรรมเส้นทางท่องเที่ยว และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยนำดอกขันทองและอาชีพการเลี้ยงผึ้งของชุมชนมาเป็นสัญลักษณ์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน

คำสำคัญ: อัตลักษณ์ชุมชน การจัดการท่องเที่ยว การส่งเสริมการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วม

¹ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

¹ Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, 80280

*Corresponding author : tongchawanrat@gmail.com

Abstract

This research aims to 1) study the identity of community and community tourism management and 2) to present the concept of community tourism's promotion through reflection of the identity of Sawnkhan community Nakhon Si Thammarat. This study is a qualitative research. The focus groups and in-depth interviews is use to study the identity of the community, finding to manage community travel and promote tourism through community of identity. The results show that the community of Tambon Sawnkhan has a community identity, both in history and in the name of the park. The Khan flower is a flower of park. Life in community is beekeepers and gardener of the horticultural fruit garden or mixed garden. The culture, traditions and believes of Sawnkhan is travel PhoThanKhlai Wajasit. He is the monk that anchors of the mind and believe of people in Tambon Suan Khan. Community tourism management is based on three key factors in tourism management which are community participation, tourist attractions and amenities. Also making the symbolic in promoting tourism of the community by participation in the conservation of natural resources and the environment, traveling activities, community-based product development and community-based branding.

Keywords: identity of community, tourism management, promoting tourism, participation

บทนำ

ปัจจุบันพบว่ากระแสความสนใจและให้ความสำคัญต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเข้าไปสัมผัสประสบการณ์วัฒนธรรมของท้องถิ่น ทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นต่างๆ ถูกใช้เป็นจุดขายและกลายเป็นสินค้า เพื่อดึงดูดความสนใจและเงินตราจากนักท่องเที่ยวทั้งจากภายในและภายนอกมากขึ้น รวมทั้งรัฐบาลได้มีการส่งเสริม การท่องเที่ยวในประเทศอย่างจริงจัง มีการส่งเสริมการอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และมีการกระตุ้นให้คนไทยท่องเที่ยวในไทยด้วยการลดหย่อนภาษีการท่องเที่ยว ในไทย โดยคาดหวังว่าการท่องเที่ยวภายในประเทศจะมีมูลค่าโดยรวมมากขึ้นถึง 1 ล้านล้านบาท เพื่อสร้างการเติบโต ให้กับธุรกิจท่องเที่ยวในระยะยาวและกระจายความเสี่ยงจากการพึ่งพิงตลาดต่างประเทศ

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน ซึ่งหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ 1) การบริหารจัดการโดยการมีส่วนร่วม ของสมาชิกในชุมชน 2) การบริหารจัดการบนพื้นฐานความภาคภูมิใจในวิถีชีวิต วัฒนธรรมของตน และการจัดการ ทรัพยากรของชุมชน 3) มีการนำเสนอ “ของดีชุมชนและความภาคภูมิใจ” ผ่านการนำเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยว 4) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเจ้าบ้านกับผู้มาเยือน นอกจากนี้การท่องเที่ยวโดยชุมชนก่อให้เกิดการพัฒนา 5 ด้าน คือ 1) การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนทุกภาคส่วน 2) มีการจ้างงาน ลดความยากจน และเกิดการ เกื้อกูลกันในสังคม 3) ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ รักษาสิ่งแวดล้อม และลดปัญหาโลกร้อน 4) รักษาคุณค่า มรดกทางวัฒนธรรม และ 5) อยู่ร่วมกันอย่างสันติ (ศูนย์ประสานงานเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2561)

ตำบลสวนขัน เป็นตำบลหนึ่งในเขตการปกครองของอำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีเนื้อที่ทั้งสิ้น 62.39 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย 9 หมู่บ้าน คือ บ้านสวนขัน บ้านเทพรัตนา บ้านยางในลุ่ม บ้านน้ำน้อย บ้านไทร งาม บ้านคลองปึกเหนือ บ้านนายน บ้านหนองเหียง และบ้านจอมทอง สวนขันมีเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ชุมชนที่

น่าสนใจโดยเฉพาะอย่างยิ่งชื่อของ “สวนซัน” มีที่มาจากสถานที่แห่งนี้เดิมที่มีต้นซันเป็นจำนวนมาก โดยต้นซันเป็นไม้ยืนต้นมีลักษณะใบคล้ายต้นตีนเป็ดหรือต้นยูคาลิปตัส ออกดอกปีละครั้ง ในช่วงปลายหน้าแล้ง และคาดว่าน่าจะเป็นต้นไม้ที่พบมากในภาคใต้ซึ่งสังเกตได้จากการตั้งชื่อชุมชนตำบลตามต้นซัน เช่น เกาะซัน (นครศรีธรรมราช) บางซัน (นครศรีธรรมราช) ควนซัน(สตูล) โดยดอกซันเป็นดอกไม้ประจำตำบลสวนซัน ดอกมีลักษณะห้อยลงตามแรงโน้มถ่วงโลก ออกดอกเป็นช่อตามซอกใบ กลีบเลี้ยงและกลีบดอกมี 5 กลีบ กลีบดอกรูปไข่ ยาวประมาณ 1.5 เซนติเมตร มีหลายสี ที่พบในตำบลสวนซันจะมีอยู่สามสีโดยเรียกตามความเชื่อของความเป็นต้นไม้มงคลคือ ดอกซันเงิน คือดอกซันที่มีกลีบดอกนอกเป็นสีขาว ดอกซันทองคือดอกซันที่มีกลีบดอกนอกเป็นสีน้ำตาลอมส้ม และดอกซันนาคคือดอกซันที่มีกลีบดอกนอกเป็นสีแดงอมน้ำตาล หรืออาจเรียกว่าซันรุ่งเรือง ดอกซัน อาจมีชื่อเรียกแตกต่างกันตามแต่ละภูมิภาค เช่นบางถิ่นเรียกว่า ดอกกระดังงาฟ้า ดอกปีใหม่ ดอกสารภีน้ำ ดอกโชค เป็นต้น

ภาพที่ 1 ดอกซัน

สวนซัน นอกจากชื่อที่มีความเป็นเฉพาะแล้ว ชุมชนสวนซันยังมีเอกลักษณ์และโดดเด่นไม่เหมือนใคร เป็นเมือง “สองธรรม” คือมีทั้งธรรมะและธรรมชาติที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ มีวัดธาตุน้อย ซึ่งเป็นวัดที่สำคัญที่มีพระเจดีย์และสระสังฆารพชานคล้ายวาจาศิษย์ให้นักท่องเที่ยวชมมากกราบนมัสการ ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มักได้ยินกิตติศัพท์ในคุณงามความดีของท่าน วัดสวนซัน ซึ่งเป็นวัดที่พ่อบ้านคล้ายวาจาศิษย์ได้พัฒนาและเป็นเจ้าอาวาสอยู่ที่วัดแห่งนี้ก่อนที่ท่านจะมรณภาพ โดยที่วัดแห่งนี้จะมีรูปหล่อพ่อบ้านคล้ายวาจาศิษย์ไว้ให้นักท่องเที่ยวได้กราบไหว้บูชา เช่นเดียวกับกับวัดธาตุน้อย ในขณะเดียวกันแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของสวนซันก็มีอยู่หลากหลาย ทั้งการเดินป่าภูเขา น้ำตก และชมสวนผลไม้ นอกจากนี้ยังมีแหล่งเรียนรู้ที่ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสและทดลองทำด้วยตนเอง เช่น การทำผ้ามัดย้อมซึ่งเป็นการใช้สีธรรมชาติมาย้อมผ้า การสร้างโพรงผึ้ง การเก็บน้ำผึ้ง ซึ่งอาชีพการเลี้ยงผึ้งโพรงเป็นอาชีพที่มีการสืบทอดกันมายาวนาน มีการรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างเป็นแหล่งเรียนรู้ มีผู้รู้หรือปราชญ์ชาวบ้านทำการสอนให้นักท่องเที่ยว หรือผู้ที่สนใจสร้างโพรงผึ้ง สอนให้รู้วิธีการเลี้ยงผึ้งโพรง และยังมี การนำน้ำผึ้งที่ได้จากการเลี้ยงผึ้งมาวางขายเพื่อให้นักท่องเที่ยวซื้อเป็นของฝากของขวัญ นอกจากนี้สวนซันยังมีสถานที่พัก มีอาหารพื้นบ้าน โดยเฉพาะแกงบอนที่หาทานยากแล้วในปัจจุบันให้นักท่องเที่ยวได้รับประทานอีกด้วย จากจุดแข็งด้านต่างๆ ของตำบลสวนซันเหล่านี้กลับยังไม่เป็นที่รู้จัก หรือรู้จักเฉพาะกลุ่มชุมชนใกล้เคียงเท่านั้น ดังนั้นทีมนักวิจัยได้เข้ามาศึกษาเพื่อหาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านการสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนที่เป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงอัตลักษณ์ชุมชนและการจัดการท่องเที่ยวชุมชน
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านการสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน

บททวนวรรณกรรม

ในการศึกษาเนื้อหา แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ปัจจัยของการท่องเที่ยว การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว (Tourism) ตามความเข้าใจโดยทั่วไป หมายถึง การเดินทางของบุคคลหนึ่งจากอีกที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง เพื่อพักผ่อน หรือติดต่อทางธุรกิจ โดยมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป (ฉลองศรี พิมพ์สมพงศ์, 2550) การท่องเที่ยวถือเป็นการพักผ่อนอีกรูปแบบหนึ่งที่มีการนำกิจกรรมนันทนาการเข้าไปเกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้เดินทางเกิดการผ่อนคลายและมีความสุขระหว่างการเดินทางไปทำกิจกรรมจากที่หนึ่ง ซึ่งหมายถึงการจากที่อยู่อาศัยไปยังอีกที่หนึ่งที่ถือเป็นการท่องเที่ยวเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ เช่น การเดินทางไปชมสถานที่ท่องเที่ยว ไปเยี่ยมเพื่อน เยี่ยมญาติ หรือไปพักผ่อนหย่อนใจ

การท่องเที่ยวนอกจากก่อให้เกิดความสุข ความผ่อนคลายแล้ว การท่องเที่ยวยังมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอีกด้วย เช่น เกิดการจ้างงานสร้างอาชีพที่มั่นคง เกิดธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรง เช่น โรงแรม ภัตตาคาร บริษัทนำเที่ยว เกิดการประกอบอาชีพเสริมในชุมชน เช่น งานหัตถกรรม สินค้าชุมชน ทำให้เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ประชาชนในท้องถิ่น เป็นตัวช่วยในการสนับสนุนฟื้นฟูและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และประเพณี เป็นตัวช่วยสร้างความปลอดภัยให้แก่พื้นที่นั้น

2. ปัจจัยของการท่องเที่ยว

จากการศึกษาจากงานวิจัยพบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (ชิตวร ประดิษฐ์รอด, 2557; Collier & Harraway, 1997; บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2542; เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2551) ดังนี้

2.1 สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) หมายถึง สิ่งที่สามารถดึงดูดหรือโน้มน้าวใจให้เกิดความสนใจปรารถนาที่จะไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

2.1.1 สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่ธรรมชาติให้มา คือ ความงามตามธรรมชาติที่สามารถดึงดูดให้คนไปเยือนหรือไปเที่ยวในพื้นที่นั้น เช่น หาดทรายที่สวยงาม สภาพป่า และชีวิตสัตว์ป่า เป็นต้น

2.1.2 สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นแล้วสามารถดึงดูดใจให้มนุษย์ไปเยือนหรือไปท่องเที่ยวยังพื้นที่นั้น เช่น สิ่งก่อสร้างที่เป็นสถาปัตยกรรม ได้แก่ วัด วัง เมืองโบราณ เป็นต้น วิถีชีวิตจากการกระทำของคน เช่น ตลาดน้ำ รวมทั้งกิจกรรม (Activity) ที่คนเราสร้างขึ้นมา เช่น การแข่งกีฬา การแสดง การจัดเทศกาล เช่น งานเทศกาลอาหาร งานเทศกาลผลไม้ เป็นต้น

2.2 สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่รองรับการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อทำให้การเดินทางท่องเที่ยวเป็นไปได้ด้วยความสะดวกสบายที่สำคัญมากที่สุดคือ เรื่องที่พักแรม ต้องมีสาธารณูปโภคครบสิ่งสำคัญอันดับรองลงมา คือ การบริการ ต้องมีร้านอาหารบริการสำหรับนักท่องเที่ยว รวมทั้งสินค้าที่ระลึก

2.3 การเข้าถึงได้ (Accessibility) หมายถึง ต้องมีการคมนาคมขนส่งนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวก

3. การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นผู้กำหนดกระบวนการทิศทาง และรูปแบบการท่องเที่ยวของตนเอง ซึ่งมีชาวบ้านเป็นเจ้าของชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยวต่างๆ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาจัดการแหล่งท่องเที่ยว และอนุรักษ์ทั้ง ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีชีวิตและรูปแบบการดำเนินชีวิต เพื่อ

สร้างการพัฒนาให้เกิดการยั่งยืนสู่ชนรุ่นหลังและเกิดประโยชน์สูงสุด (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย อ่างใน วีระพล ทองมา, 2561) ดังนั้นหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation) ในกิจกรรมทางการท่องเที่ยว เช่น การประดิษฐ์ และจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เทศกาล ประเพณี การนำนักท่องเที่ยวชมกระบวนการทางการเกษตร เป็นต้น (ชววิทย์ ศิริโชคเวชกุล, 2544)

การมีส่วนร่วม คือ การร่วมมือกันอย่างจริงจัง โดยที่ทุกฝ่ายต้องร่วมคิดร่วมวางแผน ร่วม ตัดสินใจ ร่วมคิดค้นปัญหา ร่วมลงทุนและรับผลประโยชน์ตอบแทน ร่วมปฏิบัติงานติดตามและประเมินผล และดำเนินการต่างๆ ในชุมชน รวมถึงการดำเนินการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนด้วยตนเอง ดังนั้น ลักษณะของการมีส่วนร่วมสามารถสร้าง มิติ หรือองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนได้ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการค้นหา ปัญหาและการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน (กฤติยา สมศิลาและกนกกานต์ แก้วนุช, 2561)

4. แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์

อัตลักษณ์ (Identification) แปลว่าการกำหนด หรือสิ่งที่เป็นคุณสมบัติเฉพาะของคนหรือสิ่งนั้น ที่ทำให้ สิ่งนั้นโดดเด่นขึ้นมาหรือแตกต่างจากสิ่งอื่น อัตลักษณ์มี 2 ประเภท คือ อัตลักษณ์ที่เกิดจากการนิยามตนเอง และอัตลักษณ์ที่สังคมนิยามให้ดังแนวคิดของ Golfman (1963 : 118-121) นักสังคมวิทยาในสายสัญลักษณ์สัมพันธ์ได้ จำแนกแยกแยะความแตกต่างระหว่างอัตลักษณ์ส่วนบุคคล และอัตลักษณ์ทางสังคม โดยอัตลักษณ์ของปัจเจก ประกอบด้วย 2 ส่วน เขานิยามว่าความคิดความรู้สึกที่ปัจเจกมีต่อตัวเองว่า “Ego Identity” ส่วนภาพปัจเจกในสายตา คนอื่น ในฐานะที่เป็นบุคคลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เขาเรียกว่า “Personal Identity” ส่วน “Social Identity” ของบุคคล คือ สถานภาพทางสังคม เช่น อาชีพ ชนชั้น เพศ ชาติพันธุ์ หรือศาสนาที่ปัจเจกบุคคลนั้นสังกัดอยู่

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

กฤติยา สมศิลา และกนกกานต์ แก้วนุช (2561) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยการมีส่วนร่วมที่ส่งผล ต่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโพน อำเภอดงหลวง จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งพบว่าปัจจัยการมีส่วนร่วมของ ประชาชนสูงจะส่งผลให้ผลการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโพนอยู่ในระดับที่สูงขึ้น และปัจจัยขีดความสามารถ ของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโพนอย่างมีนัย สำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่าเมื่อชุมชนบ้านโพนมีปัจจัยขีดความสามารถของการจัดการการท่องเที่ยวโดย ชุมชนสูงจะส่งผลให้ผลการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโพนอยู่ในระดับที่สูงขึ้นด้วย

วิษุตา ร้อยพิลา และปรีดา ไชยา (2558) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของทรัพยากร ท่องเที่ยวที่มีผลต่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งพบว่าองค์ประกอบของทรัพยากรท่องเที่ยว มี ผลต่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยด้านสิ่งอำนวยความสะดวกจะมีความสัมพันธ์และมีผลกระทบต่อการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์มากที่สุด รองลงมาคือด้านความเป็นมิตรไมตรี และด้านสิ่งดึงดูดใจ โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่า มี 4 องค์ประกอบของปัจจัย ทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีผลต่อการ ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดกาฬสินธุ์ คือ องค์ประกอบด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความเป็นมิตรไมตรี องค์ประกอบด้านสิ่งดึงดูดใจ และองค์ประกอบด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

ชิตวร ประดิษฐ์รอด (2559) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว และ ปัจจัยแรงจูงใจในการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวปริณทลของคณวิทำงานในเขต กรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่าด้านองค์ประกอบของการบริการเพียงปัจจัยเดียวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยว ปริณทลของคณวิทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร ส่วนปัจจัยด้านความดึงดูดใจ ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

และด้านความสำราญจากแหล่งท่องเที่ยวไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยว แต่แรงจูงใจทางด้านวัฒนธรรม สถานภาพและชื่อเสียงส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยว

Suansri, M (2559) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ ตลาดน้ำ บางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งพบว่านักท่องเที่ยวมีการรับรู้อัตลักษณ์ที่มีต่อชุมชน ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ด้านวิถีชีวิต คือ มีอาชีพดั้งเดิมทำสวนเกษตรผสมผสาน ด้านวัฒนธรรมประเพณี คือ การมีอัยาศัยไมตรีและแสดงออกซึ่งไมตรีจิตต่อนักท่องเที่ยว และด้านการจัดการท่องเที่ยว คือ การมีเส้นทางจักรยานชมวิถีชีวิตชุมชน เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน มีความปลอดภัยและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ส่วนความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อชุมชน ด้านจัดการสถานที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวคือการดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมีความสะดวกในการเดินทาง ด้านการให้บริการร้านค้าและสินค้ามีการให้บริการที่ดี สุภาพอ่อนน้อม และมีอัยาศัยที่ดี และด้านบุคลากรให้บริการนักท่องเที่ยวด้วยความเต็มใจ และใส่ใจนักท่องเที่ยว สำหรับแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง คือการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการกำหนดอัตลักษณ์ของชุมชนที่มีส่วนส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยว เส้นทางกิจกรรม การปรับปรุงภูมิทัศน์ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการให้ข้อมูลการท่องเที่ยวควบคู่กับการให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้เกิดจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงการรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

จากปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งจากหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และบทความวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ทีมนักวิจัยได้นำมาเป็นแนวทางให้การรวบรวมข้อมูลโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนรวมทั้งใช้เป็นแนวทางในการสรุปผลงานวิจัยในครั้งนี้

วิธีวิทยาการวิจัย

การศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิธีการศึกษา รวมทั้งข้อมูลจากงานวิจัย เอกสารวิชาการ และบทความที่เกี่ยวข้อง

ลงพื้นที่เพื่อสำรวจ เก็บข้อมูล ที่เกี่ยวข้อง เป็นการลงพื้นที่เพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งในส่วนของการศึกษาถึงอัตลักษณ์ชุมชนและการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยวิธีการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึก

การวิเคราะห์ และสรุปผลการศึกษา นำทฤษฎีวิชาการต่างๆ มานำเสนอเป็นการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนโดยคงอัตลักษณ์ของชุมชนและสรุปผลการวิจัยในเชิงพรรณนา

ผลการศึกษา

จากการลงพื้นที่เพื่อระดมสมองกับกลุ่มชุมชนสวนชั้นจำนวน 30 คน เพื่อหาอัตลักษณ์ชุมชน และหาข้อตกลงร่วมกันในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนพบว่า ชุมชนมีแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนดังนี้

1. **กำหนดแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน** โดยมีการพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน สรุปผลได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แนวทางในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนตำบลสวนขัน

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน	แนวทางในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
(1) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	<p>ชุมชนในตำบลสวนขันมีการรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีหัวหน้ากลุ่มสมาชิก มีกรรมการบริหารกลุ่มที่มีรูปแบบชัดเจน โดยทุกฝ่ายมีการร่วมคิดรวมนวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมคิดค้นแก้ปัญหา ร่วมดำเนินการ ติดตามและประเมินผล ตลอดจนมีการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนด้วยตนเอง จากการมีส่วนร่วมของชุมชนทำให้ชุมชนมีความพร้อมในการต้อนรับนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี ชุมชนมีกิจกรรมการท่องเที่ยวหลักที่ไม่อิงกับฤดูกาล เช่น การไหว้พระ ขอพร การรับฟังประวัติเรื่องเล่า ประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์ตำนานพระนางเสียดขาว สถานที่จริงและโบราณวัตถุที่มีการขุดพบขึ้น การดูการสาธิตการมัดย้อม และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ปรับเปลี่ยนตามฤดูกาล เช่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - ช่วงเดือนมกราคม-มีนาคม เป็นช่วงที่นักท่องเที่ยวสามารถเดินป่าได้เนื่องจากอากาศไม่ร้อน ฝนน้อย สามารถดูการเลี้ยงผึ้งและทำโพรงผึ้งได้ เนื่องจากเป็นช่วงที่ผึ้งเข้าทำรังในโพรงผึ้ง สามารถดูการสาธิตการทำผ้ามัดย้อมจากการนำใบชันและเดินดูดอกชันได้เนื่องจากเป็นช่วงที่ต้นชันออกดอก - ช่วงเดือนเมษายน-มิถุนายน เป็นช่วงหน้าร้อน ผึ้งเริ่มให้น้ำผึ้ง นักท่องเที่ยวสามารถดูการสาธิตวิธีการตัดน้ำผึ้งได้ นอกจากนี้ยังเป็นช่วงฤดูผลไม้ นักท่องเที่ยวสามารถชมสวนผลไม้สมรมและสามารถซื้อป ซิมผลไม้ตามฤดูกาลได้ - ช่วงเดือนเมษายน-มิถุนายน เป็นช่วงหน้าร้อน ผึ้งโพรงเริ่มให้น้ำผึ้ง นักท่องเที่ยวสามารถดูการสาธิตวิธีการตัดน้ำผึ้งได้ นอกจากนี้ยังเป็นช่วงฤดูผลไม้ นักท่องเที่ยวสามารถชมสวนผลไม้สมรมและสามารถซื้อป ซิมผลไม้ตามฤดูกาลได้ - ช่วงเดือนกรกฎาคม-กันยายน เป็นช่วงหน้าฝน ผึ้งทิ้งรังไปแล้ว นักท่องเที่ยวสามารถดูการสาธิตการทำโพรงผึ้งได้ สามารถ ชมสวนผลไม้สมรมและยังอยู่ในช่วงฤดูกาลของผลไม้สามารถซื้อป ซิมผลไม้ตามฤดูกาล - ช่วงเดือนตุลาคม-ธันวาคม เป็นช่วงปลายฝน เข้าสู่หน้าหนาวในภูมิภาคอื่น นักท่องเที่ยวสามารถเดินป่า ดูการสาธิตต่าง ๆ ได้ <p>แนวทางในการต้อนรับนักท่องเที่ยว จะมอบหมายให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลสวนขันเป็นแกนนำหลักในการนำเที่ยว และให้ชุมชนอื่นที่มีศักยภาพพร้อมรับนักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมตามโปรแกรมที่นักท่องเที่ยวเลือก และให้หัวหน้ากลุ่มชุมชนประสานสมาชิกพร้อมมอบหมายหน้าที่ในการดูแลนักท่องเที่ยว</p>

ตารางที่ 1 แนวทางในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนตำบลสวนขัน (ต่อ)

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน	แนวทางในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
(2) ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว	ชุมชนตำบลสวนขันมีสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยว ทั้งสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่ธรรมชาติให้มา คือ สภาพป่าที่เป็นธรรมชาติ ภูเขา น้ำตก และสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น วัด สวนผลไม้ และกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน โดยในสวนนี้ชุมชนมีความตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมโดยมีการรณรงค์ให้ทุกฝ่ายทุกส่วนไม่ตัดไม้ไม่ทิ้งขยะ หรือเผาทำลาย และให้คงความเป็นธรรมชาติของป่าเพื่อรักษาแหล่งเอาไว้ รวมทั้งการคงสภาพป่าชุมชนโดยเฉพาะสวนสมรม สวนมังคุดอายุ 100 ปี
(3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	สวนขันมีความพร้อมในสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการท่องเที่ยว เช่น มีที่พัก มีอาหาร มีกิจกรรมในทำ มีของฝากของขวัญ การเดินทางสะดวกทั้งรถยนต์ รถไฟ หรือปั่นจักรยานบนถนนภายในหมู่บ้าน พร้อมทั้งมีการรักษาความปลอดภัยในกับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้สวนขันมีความพร้อมด้านทรัพยากรบุคคล ทั้งไกด์นำเที่ยว ประชาชนชาวบ้าน สมาชิกในชุมชนที่พร้อมต้อนรับนักท่องเที่ยว

2. จัดโปรแกรมการท่องเที่ยวของชุมชน โดยมอบหมายให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลสวนขันเป็นแกนนำหลักในการนำเที่ยว และให้ชุมชนอื่นที่มีศักยภาพพร้อมรับนักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วม โดยเบื้องต้นมีโปรแกรมการท่องเที่ยวไป-กลับ 1 วัน โดยสามารถรองรับการท่องเที่ยวได้ทั้งปีจำนวน 5 โปรแกรม ตัวอย่างโปรแกรมการท่องเที่ยวดังภาพที่ 2

โปรแกรมที่ 1 ไป-กลับ 1 วัน	โปรแกรมที่ 2 ไป-กลับ 1 วัน
<p>ชมเมืองโบราณ เล่าขานตำนานพ่อท่านคล้าย</p> <p>.....</p> <p>09.00-10.00 น. รับนักท่องเที่ยว ณ วัดสวนขัน (เครื่องดื่มสมุนไพรจากชุมชน) ฟังเรื่องราวความศักดิ์สิทธิ์ของพ่อท่านคล้ายวาจาสิทธิ์ นำชมวัดสวนขัน</p> <p>10.00-12.00 น. เยี่ยมชมกลุ่มผึ้งโพรง</p> <p>12.00-13.00 น. รับประทานอาหารเที่ยงจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (ด้านไม้่าง)</p> <p>13.00-14.00 น. ชมเมืองโบราณ พระนางเสด็จขาว</p> <p>14.00-15.00 น. เยี่ยมชมกลุ่มบาติกและมัดย้อม</p> <p>16.00 น. เดินทางกลับ</p> <p>.....</p> <p>หมายเหตุ ระหว่างกลับแวะซื้อของฝากของที่ระลึกจากชุมชน</p>	<p>ชุมชมมังคุด 100 ปี ของดีเมืองช้างกลาง</p> <p>.....</p> <p>09.00-10.00 น. รับนักท่องเที่ยว ณ วัดสวนขัน(เครื่องดื่มสมุนไพรจากชุมชน) ฟังเรื่องราวของดีเมืองช้างกลาง นำชมวัดสวนขัน</p> <p>10.00-12.00 น. ชมมังคุดอายุ 100 ปี และเยี่ยมชมผึ้งโพรง</p> <p>12.00-13.00 น. รับประทานอาหารเที่ยงจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน(ด้านไม้่าง)</p> <p>13.00-14.30 น. เยี่ยมชมกลุ่มบาติกและมัดย้อม</p> <p>14.30-16.00 น. ลักการะพ่อท่านคล้ายวาจาสิทธิ์ ณ วัดอาตุน้อย</p> <p>16.00 น. เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ</p> <p>.....</p> <p>หมายเหตุ ระหว่างกลับแวะซื้อของฝากของที่ระลึกจากชุมชน</p>

ภาพที่ 2 ตัวอย่างโปรแกรมการท่องเที่ยวไป-กลับ 1 วัน

3. หาอัตลักษณ์ชุมชน สวนขันเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ยังไม่เป็นที่รู้จักมากนัก จึงต้องทำการประชาสัมพันธ์โดยใช้สื่อออนไลน์และประสานความร่วมมือกับ ททท. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัด เพื่อประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวรู้จักสวนขัน พร้อมสื่อสารอัตลักษณ์ชุมชนลงบนผลิตภัณฑ์ของ

ชุมชน ดังนั้นชุมชนจึงเกิดการระดมความคิดร่วมกันเพื่อสร้างตราสัญลักษณ์สินค้าที่สะท้อนตัวตนของชุมชน โดยนำน้ำผึ้งซึ่งเป็นผลผลิตของชุมชนมาเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยมีแนวทางการออกแบบดังนี้

ภาพที่ 3 การลงพื้นที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลสวนขัน เพื่อหาข้อตกลงร่วมกันระหว่างทีมนักวิจัยกับกลุ่ม

3.1 บทสรุปแนวทางการออกแบบ (Design Brief) ผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งโพรงไทย ตำบลสวนขัน

- Honey For Healthy (น้ำผึ้งสวนขัน น้ำผึ้งสำหรับคนรักสุขภาพ / ศาสตร์สำหรับคนรักสุขภาพ)
- Honey Gold (น้ำผึ้งสวนขันคุณภาพดั่งทอง)
- Honey Secret (ความลับแห่งสวนผึ้ง)
- Support (สนับสนุนแนวความคิดในการออกแบบ) ผลผลิตของน้ำหวานจากดอกไม้และจากแหล่งอื่นๆ ที่ผึ้งงานนำมาเก็บสะสมไว้ โดยผ่านขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและทางเคมีแล้วสะสมไว้ในรังผึ้ง ซึ่งปกติแล้วน้ำผึ้งจะมึกลิ่น รส สี ที่ต่างกันออกไปตามชนิดของพืชพันธุ์ น้ำผึ้งมีส่วนผสมของน้ำตาลและสารประกอบอื่นๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นฟรักโทสกับกลูโคส และมีวิตามินและแร่ธาตุผสมอยู่ด้วย เป็นสารที่ทำหน้าที่ช่วยต่อต้านอนุมูลอิสระเป็นหลัก จากข้อมูลข้างต้นน้ำผึ้งจึงเป็นที่นิยมมากสำหรับกลุ่มคนรักสุขภาพ

3.2 บุคลิกลักษณะของงาน (How to Communication: Mood & Tone)

ดูเป็นธรรมชาติ (Natural) ดูเป็นวัฒนธรรม (Cultured) ดูเป็นมิตร (Friendly)

ภาพที่ 4 แนวความคิดในการออกแบบ

3.3 ขั้นตอนและกระบวนการออกแบบ

3.3.1 ศึกษาและวิเคราะห์อัตลักษณ์ประจำท้องถิ่นเพื่อค้นหาแรงบันดาลใจในการออกแบบ ดังข้อมูลในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แรงบันดาลใจในการออกแบบ

แรงบันดาลใจในการออกแบบ	แนวความคิดในการพัฒนา
	<p>ลายประจำยาม หนึ่งในศิลปะสมัยศรีวิชัยช่วงพุทธศตวรรษที่ 12-17 โดยได้รับอิทธิพลมาจากอินเดีย อินโดนีเซียและเอเซียไทย ซึ่งลายประจำยามจะอยู่บนประตูทางเข้าสถาปัตยกรรมของวัดทางภาคใต้เกือบแทบทุกวัด</p>
	<p>การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ระบุไว้ให้ จ.นครศรีธรรมราช เป็น 1 ใน 12 เมืองต้องห้ามพลาดนั้นและขนานนามให้ที่นี่ได้ชื่อว่า “นครเมืองสองธรรม” มาจากคำว่า ธรรมะ+ธรรมชาติ</p>
	<p>ดอกชัน ดอกไม้ประจำตำบล และเป็นชื่อตำบล</p>
	<p>รังผึ้ง เปรียบเสมือนบ้านของผึ้ง แต่นอกจากเป็นที่อยู่อาศัยแล้วมันก็ยังเป็นที่เก็บน้ำผึ้งอีกด้วย ไม้ตักน้ำผึ้ง (Honey Dipper) ไม้สำหรับช่วยควบคุมปริมาณและทิศทางในการตักน้ำผึ้ง</p>

3.3.2 ทำการออกแบบภาพร่างตราสัญลักษณ์ด้วยมือ โดยดึงเอาศิลปวัฒนธรรมของภาคใต้ผสมผสานกับเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของ ต.สวนขัน อ.ช้างกลาง จ.นครศรีธรรมราช มาเป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบตราสัญลักษณ์ ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 ร่างตราสัญลักษณ์ด้วยมือ

3.3.3 ทำการออกแบบภาพร่างตราสัญลักษณ์ด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางการออกแบบ คือ Adobe Illustrator Cc 2017 เพิ่มสีที่แทนเอกลักษณ์จากแรงบันดาลใจดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 ร่างตราสัญลักษณ์ด้วยคอมพิวเตอร์

3.3.4 หาข้อสรุปรูปแบบตราสัญลักษณ์ จาก 5 รูปแบบที่ได้ทำการออกแบบในข้างต้น พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะจากการระดมสมองของชุมชน มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบตัวอักษร การเพิ่มคำบ้านสวนขึ้นเป็นภาษาไทย และนำเสนอตราสัญลักษณ์ต้นแบบของบรรจุภัณฑ์ที่ผ่านการคัดเลือกจากชุมชนดังภาพที่ 7

ภาพที่ 7 ตราสัญลักษณ์ต้นแบบของบรรจุภัณฑ์สินค้าชุมชนสำหรับการส่งเสริมการท่องเที่ยว

สรุปผลและอภิปรายผล

สรุปผล

จากการลงพื้นที่ตำบลสวนขันเพื่อหาอัตลักษณ์ชุมชน และหาข้อตกลงร่วมกันในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน โดยชุมชนมีแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่อาศัยปัจจัยที่สำคัญ 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

ชุมชนในตำบลสวนขันมีการรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีหัวหน้ากลุ่มสมาชิก มีกรรมการบริหารกลุ่มที่มีรูปแบบชัดเจน โดยทุกฝ่ายมีการร่วมคิดร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมคิดค้นแก้ปัญหา ร่วมดำเนินการ ติดตามและประเมินผล ตลอดจนมีการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนด้วยตนเอง กลุ่มชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการท่องเที่ยวทั้งหมด 5 ชุมชนหลัก ประกอบด้วย กลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลสวนขันที่เป็นแกนนำหลักในการเป็นไกด์นำเที่ยว และแหล่งที่พักให้กับนักท่องเที่ยว กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสวนขันเกษตรยั่งยืนที่เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการทำผ้ามัดย้อม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเลี้ยงผึ้งโพรงไทยบ้านคลองปึกเหนือ กลุ่มส่งเสริมอาชีพเลี้ยงผึ้งบ้านลุ่มในหินที่เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงผึ้งโพรงและผลิตสินค้าที่ระลึกของชุมชน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตเครื่องแกงบ้านหนองกุ่มที่ทำหน้าที่บริการอาหารพื้นบ้านให้กับนักท่องเที่ยว และวิสาหกิจชุมชนกลุ่มส่งเสริมอาชีพและเรียนรู้การเพาะเห็ดชุมชนที่ทำหน้าที่เป็นปราชญ์ชาวบ้านในการเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชน โดยแต่ละกลุ่มชุมชนมีการวางแผนและดำเนินงานด้านการอำนวยความสะดวกกับนักท่องเที่ยวในทุกๆ สถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งจากการมีส่วนร่วมของชุมชนทำให้ชุมชนมีความพร้อมในการต้อนรับนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี ซึ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนถือเป็นหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่สอดคล้องกับซูวิทย์ ศิริโชคเวชกุล (2544) และกฤติยา สมคิลา และกนกกานต์ แก้วนุช (2561) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมของชุมชนในการกำหนดกิจกรรมทางการท่องเที่ยว เช่น การประดิษฐ์ และจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เทศกาลประเพณี การนำนักท่องเที่ยวชมกระบวนการทางการเกษตร เป็นต้นถือ รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ทั้งหมดนี้ถือเป็นหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2. ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว

ชุมชนตำบลสวนขันมีสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยว ทั้งสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่ธรรมชาติให้มาคือ สภาพป่าที่เป็นธรรมชาติ ภูเขา น้ำตก และสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น วัด สวนผลไม้ และกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งมีโปรแกรมการท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนที่ชุมชนร่วมกันคิดขึ้นเบื้องต้น 5 โปรแกรมด้วยกัน ประกอบด้วย 1) ชมเมืองโบราณ เล่าขานตำนานพ่อท่านคล้าย 2) ศึกษาดูงานกลุ่มอาชีพตามศาสตร์พระราชา 3) ชุมชนมังคุด 100 ปี ของดีเมืองซำกลาง 4) ชมสวนsvmรม ชมและชมกาแฟในสวนผึ้ง และ 5) ชมเมืองโบราณ เล่าขานตำนานพระนางเลือดขาว ซึ่งการสร้างโปรแกรมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ชุมชนคิดขึ้นมีความสอดคล้องกับชิตวร ประดิษฐ์รอด (2559) และวิษุตา ร้อยพิลา และปรีดา ไชยา (2558) ที่กล่าวไว้ว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวมีผลต่อการจูงใจต่อการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการสร้างกิจกรรมที่เป็นแรงจูงใจทางด้านวัฒนธรรม และชื่อเสียงส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยว

3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

ชุมชนตำบลสวนขันมีความพร้อมในสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการท่องเที่ยว เช่น มีที่พัก มีอาหาร มีกิจกรรมในทำ มีของฝากของขวัญ การเดินทางสะดวกทั้งรถยนต์ รถไฟ หรือปั่นจักรยานบนถนนภายในหมู่บ้าน พร้อมทั้งมีการรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้สวนขันมีความพร้อมด้านทรัพยากรบุคคล ทั้งไกด์นำเที่ยว

ปราชญ์ชาวบ้าน สมาชิกในชุมชนที่พร้อมต้อนรับนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับ วิชสุตา ร้อยพิลา และปรีดา ไชยา (2558) ที่กล่าวไว้ว่า สิ่งอำนวยความสะดวกจะมีความสัมพันธ์และมีผลกระทบต่อการท่องเที่ยวมากที่สุด

แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านการสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน

ชุมชนสวนขันมีอัตลักษณ์เฉพาะของชุมชน โดยชื่อสวนขันมีที่มาจากเดิมที่พื้นที่บริเวณนี้มีป่าชัน ซึ่งต้นชันเป็นไม้ยืนต้นและเป็นไม้มงคลมีลักษณะใบคล้ายต้นตีนเป็ดหรือต้นยูคาลิปตัส ออกดอกปีละครั้ง โดยดอกชันเป็นดอกไม้ประจำตำบลสวนขัน ซึ่งที่สวนขันมีอยู่ 3 สี คือ ดอกชันเงินคือดอกชันที่มีกลีบดอกนอกเป็นสีขาว ดอกชันทองคือดอกชันที่มีกลีบดอกนอกเป็นสีน้ำตาลอมส้ม และดอกชันนาคคือดอกชันที่มีกลีบดอกนอกเป็นสีแดงอมน้ำตาล หรืออาจเรียกว่าชันรุ่งเรือง นอกจากนี้ชุมชนสวนขันยังมีอาชีพที่ถูกสืบทอดกันมายาวนาน คือ การเลี้ยงผึ้งโพรง จนถูกขนานนามว่าเป็นชุมชนคนเลี้ยงผึ้ง

จากอัตลักษณ์เฉพาะของชุมชนสวนขัน จึงเกิดแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านการสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน โดยการพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์ซึ่งเป็นสินค้าชุมชนของตำบลสวนขันที่พร้อมให้นักท่องเที่ยวสามารถเลือกซื้อเป็นของฝากของขวัญ ด้วยการนำดอกชัน ดอกไม้สัญลักษณ์ของชุมชนมาเป็นส่วนหนึ่งของตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์เพื่อรักษาความเป็นชุมชนสวนขัน ดังภาพที่ 8

ภาพที่ 8 ผลิตภัณฑ์ชุมชนและตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน

อธิปราชผล

ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การศึกษาถึงอัตลักษณ์ชุมชนและการจัดการท่องเที่ยวชุมชน โดยการลงพื้นที่ตำบลสวนขันเพื่อรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึก ทำให้ทราบถึงอัตลักษณ์เฉพาะของชุมชนสวนขัน จนทำให้สามารถสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนผ่านผลิตภัณฑ์ชุมชนได้ รวมทั้งสามารถหาข้อตกลงร่วมกันในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ผ่านแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยอาศัยปัจจัยที่สำคัญ 3 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ทำให้เกิดโปรแกรมการท่องเที่ยวแบบ ไป-กลับ 1 วัน และกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ตลอดทั้งปี

2. การนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านการสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน จากการลงพื้นที่ตำบลสวนขันเพื่อรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึก ทำให้เกิดแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านการสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน โดยการพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์ซึ่งเป็นสินค้าชุมชนของตำบลสวนขันที่พร้อมให้นักท่องเที่ยวสามารถเลือกซื้อเป็นของฝากของขวัญ ด้วยการนำดอกไม้สด ผลิตภัณฑ์ของชุมชนมาเป็นส่วนหนึ่งของตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์เพื่อรักษาความเป็นชุมชนสวนขัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ในงานวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาถึงอัตลักษณ์ชุมชนและการจัดการท่องเที่ยวชุมชนโดยชุมชน ซึ่งถือเป็นการศึกษาข้อมูลและพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์เบื้องต้นเท่านั้น แต่ยังไม่ได้ศึกษาถึงประสิทธิภาพจากการนำวิธีการจัดการท่องเที่ยวชุมชนโดยชุมชนที่อาศัยปัจจัยทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกไปใช้ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในภาคของผู้ใช้บริการหรือนักท่องเที่ยว รวมทั้งประสิทธิภาพจากการนำผลิตภัณฑ์ชุมชนไปส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังนั้นในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรทำการศึกษาในประเด็นดังกล่าว อีกทั้งการหาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวและช่องทางการขายผลิตภัณฑ์ชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ผ่านสื่อออนไลน์ ผ่านเทคโนโลยีเสมือนจริง เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณโครงการ Innovation Hubs เพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานนวัตกรรมของประเทศ ตามนโยบายประเทศไทย 4.0 กลุ่มเรื่องเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ที่สนับสนุนทุนวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณกลุ่มสมาชิกชุมชนตำบลสวนขันทั้ง 5 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลสวนขัน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสวนขันเกษตรยั่งยืน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเลี้ยงผึ้งโพรงไทยบ้านคลองปึกเหนือ กลุ่มส่งเสริมอาชีพเลี้ยงผึ้งบ้านลุ่มในหิน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตเครื่องแกงบ้านหนอง และวิสาหกิจชุมชนกลุ่มส่งเสริมอาชีพและเรียนรู้การเพาะเห็ดชุมชน

ขอขอบคุณคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณะวิทยาการจัดการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ทีมนักวิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่านที่เสียสละเวลาร่วมคิด ร่วมทำ จนทำให้งานวิจัยนี้เสร็จความสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

- กฤติยา สมศิลา และกนกกานต์ แก้วนุช. (2561). ปัจจัยการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านโพธิ์ อำเภอดำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*. 12 (1): 103:123.
- ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. (2550). *การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชิตวร ประดิษฐ์รอด. (2557). *ปัจจัยองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว และปัจจัยแรงจูงใจในการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ เลือกท่องเที่ยวปริณทลของคณวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต) บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ชูวิทย์ ศิริโชคเวชกุล. (2544). การท่องเที่ยวเชิงชุมชนและการจัด Homestay. *จุลสารการท่องเที่ยว*. 20 (2): 55.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2551). *การท่องเที่ยวไทยนานาชาติปี พ.ศ. 2551*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวไทย.

- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). **การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิษสุดา ร้อยพิลา และปรีดา ไชยา. (2558). องค์ประกอบของทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีผลต่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดกาฬสินธุ์. **วารสารวิจัยและพัฒนาวิจัยโดยรองอธิการบดีในพระบรมราชูปถัมภ์**. 10 (3): 197-211.
- วีระพล ทองมา. (2561, 23 กุมภาพันธ์). **การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism: CBT) สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในเขตที่ดินป่าไม้**. สืบค้นจาก www.dnp.go.th/fca16/file/i49xy4ghqzsh3j1.doc
- ศูนย์ประสานงานเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน. (2561, 10 ธันวาคม). **การท่องเที่ยวโดยชุมชน**. สืบค้นจาก <http://cbtnetwork.org/th/>
- Suansri, M. (2559). แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ ตลาดน้ำ บางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ. **กระแสนวัฒนธรรม**. 17 (31): 41-55.
- Collier, A., & Harraway, S. (1997). **Principles of tourism**. Auckland: Longman.
- Goffman E. (1963). **Stigma**. New Jersey: Prentice Hall Inc. Englewood Cliff, N.j.

รายชื่อบรรณานุกรมที่พิจารณาบทความตีพิมพ์รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ (Proceeding) พะเยาวิจัย ครั้งที่ 8

1	ศาสตราจารย์ ดร.ทองเกียรติ เกียรติศิริโรจน์	31	รองศาสตราจารย์ ดร.ธนภุต เทียนหวาน
2	ศาสตราจารย์ ดร.ธวัชชัย สุวรรณพานิช	32	รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ศรีสมพงษ์
3	ศาสตราจารย์ ดร.ประยุทธ์ อัครเอกมาลิน	33	รองศาสตราจารย์ ดร.สุรเชษฐ์ ชีระมณี
4	ศาสตราจารย์ ดร.สุพล อนันตา	34	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาติยะ พัฒนาคักดี
5	ศาสตราจารย์ ดร.อิสระชัย งามหุ	35	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรวรรณ ตรีภักดี
6	ศาสตราจารย์ นายแพทย์วีระพล จันทร์ดียิ่ง	36	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรธัช อุณันนภาศ
7	รองศาสตราจารย์ ดร.ธนิษฐ์ รัตนพงศ์ภิญโญ	37	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกศรา สุกเพชร
8	รองศาสตราจารย์ ดร.นิวุฒิ หวังชัย	38	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คมสันติ โชคถวาย
9	รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ดา จงแก้ววัฒนา	39	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จณิษฐ์ เพ็ญฟู
10	รองศาสตราจารย์ ดร.กวิณ สนธิเพิ่มพูน	40	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจษฎา เรืองสุริยะ
11	รองศาสตราจารย์ ดร.จงกลปดินทร์ แสงอาสภวิริยะ	41	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แทนวุธธา ไทยสันทัต
12	รองศาสตราจารย์ ดร.จักรพันธ์ วรชัยบูรณาวาทย	42	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นภวรรณ คณานุรักษ์
13	รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมชัย ปัญญาดี	43	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนวรรณ แสงสุวรรณ
14	รองศาสตราจารย์ ดร.ต่าย เข็ยงฉี	44	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นภวรรณ คณานุรักษ์
15	รองศาสตราจารย์ ดร.บุญทวารวรรณ วิงวอน	45	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรี พริบัติเวช
16	รองศาสตราจารย์ ดร.พนารัตน์ ปานมณี	46	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มานิชย์ นवलสระ
17	รองศาสตราจารย์ ดร.พิชากภ พันธ์ุแพ	47	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒิพล สันฐานวารัตน์
18	รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร	48	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เศรษฐบุตร อิทธิธรรมวินิจ
19	รองศาสตราจารย์ ดร.สนม ครุฑเมือง	49	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลัดดา ตันจันทร์พงศ์
20	รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ ภูวิภาดาพรรณ	50	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธี วังเต็อย
21	รองศาสตราจารย์ ดร.สุทิสภา ถาน้อย	51	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาวิตรี นงอลา
22	รองศาสตราจารย์ ดร.สุรัชย์ กังวล	52	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชณิตา ประดิษฐ์สถาพร
23	รองศาสตราจารย์ ดร.เสริมศรี ไชยคร	53	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพรัตน์ เกตุขาว
24	รองศาสตราจารย์ ดร.อาทิตย์ พวงมะลิ	54	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ จันทร์แดง
25	รองศาสตราจารย์ พรชัย ลิขิตธรรมโรจน์	55	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คมกฤษ ตาชม
26	รองศาสตราจารย์ ดร.เจ็ดหล้า สุนทรวิภาต	56	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุทธนา หมั่นดี
27	รองศาสตราจารย์ ดร.เชวศักดิ์ รักเป็นไทย	57	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาโรจน์ จินประชา
28	รองศาสตราจารย์ ดร.ธนกร ชมภูรัตน์	58	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุรักษ์ ประสาทเขตร์การ
29	รองศาสตราจารย์ ดร.ภพแก้ว พุทธิรักษ์	59	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อมรรัตน์ วัฒนาธร
30	รองศาสตราจารย์ ดร.มนัส ทิพย์วรรณ	60	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อุดม งามเมืองสกุล

- 61 ดร.โชคอนันต์ วาณิชย์เลิศนาศาร
- 62 ดร.นธิ ตันติธารานุกูล
- 63 ดร.ปิยาภรณ์ เชื่อมชัยตระกูล
- 64 ดร.พรรค์มี จินตฤทธิ์
- 65 ดร.ศุภชัย โตภาณุรักษ์
- 66 ดร.สุชาดา สายทิ
- 67 ดร.ธนาทิพย์ จันทร์คง
- 68 ดร.ปิยะพงษ์ แสงแก้ว

- 69 ดร.พนทิพย์ จินันทุยา
- 70 ดร.พจนศักดิ์ พจนา
- 71 ดร.พรเทพ ไรจนวสุ
- 72 ดร.วรัชต์ มัชฌมบุรุษ
- 73 ดร.ศรีสุดา จงลิทธิผล
- 74 ดร.สาธิต เชื้ออยู่นาน
- 75 ดร.สุธรรม อรุณ
- 76 ดร.สุรพล ดำรงกิตติกุล

กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา
โทรศัพท์: 08 2629 1907, 0 5446 6666 ต่อ 1047-8
โทรสาร: 0 5446 6714 www.prc.up.ac.th